

mikrobiyotayı anlamak:
***biyobelirteç* olarak mikrobiyom**

doruk engin md, phd

Ankara Üniversitesi Biyoteknoloji Enstitüsü

Son 15 yılda;

obezite, diyabet, metabolik sendrom,...

otoimmün hastalıklar, çölyak, IBD, SLE,...

karaciğer hastalıkları

kanser

nörodejeneratif hastalıklar

otizm

*Son 40 yılda yapılan ~12,900 yayınınin
%80'i 2013 - 2017 arasında!!!*

Review

The gut microbiome: Relationships with disease and opportunities for therapy

 Julianne Dantas Susan V. Lynch

DOI: 10.1004/em.20190416 | Published October 15, 2019

biyobelirteç

normal biyolojik sürecin
patolojik sürecin
tedaviye yanıtın

işaret olarak

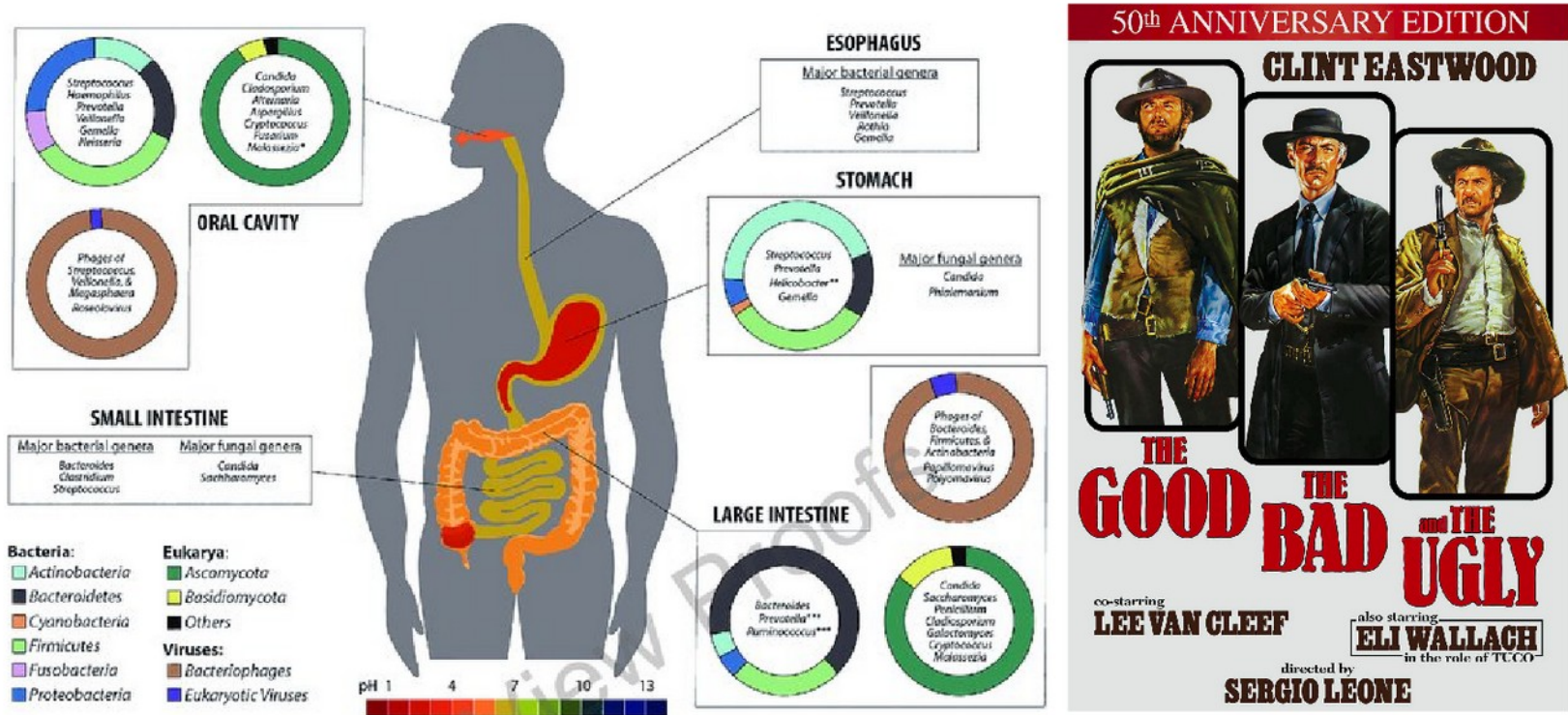
değerlendirilebilen

objektif olarak ölçülebilen

karakteristik

National Institutes of Health Biomarkers Definitions Working Group 1988

Hangi mikroplar ile arkadaşlık etmeliyiz?

Microbial Ecology along the Gastrointestinal Tract

November 2017 · Microbes and Environments 32(4)

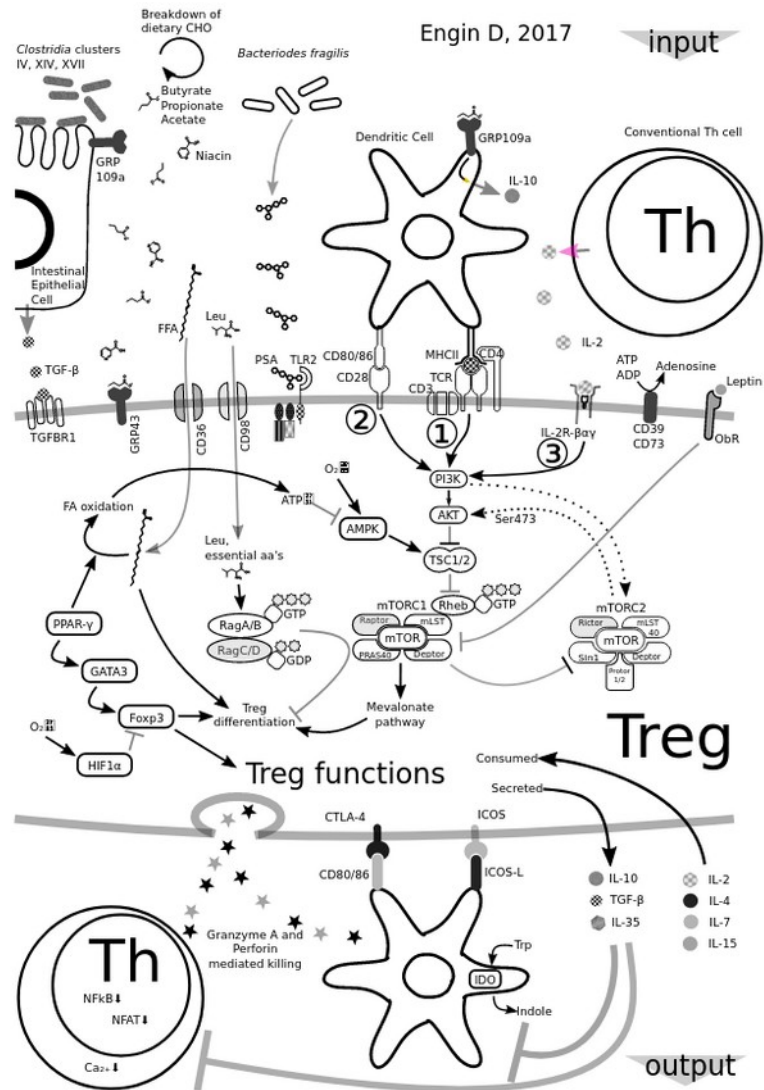
DOI: 10.1264/jsme2.ME17017

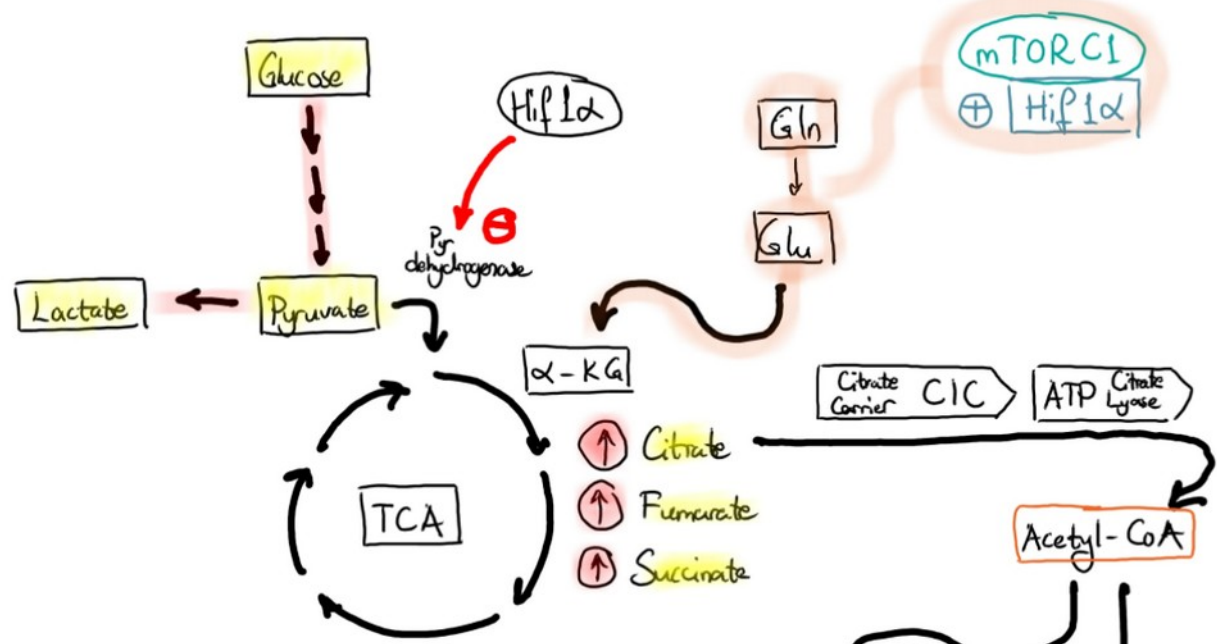
License · CC BY 4.0

Ethan Hillman · Hang Lu · Tianming Yao · Cindy H. Nakatsu

disbiyoz

biyobelirteç

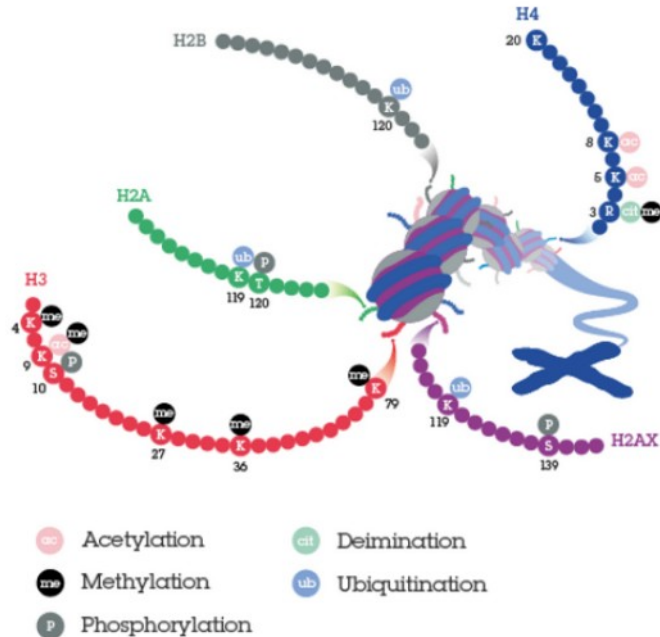

β-glucan mediated trained immunity
 Hif1α induction
 Ⓣ C incorporation of glycolysis into TCA

Histone Acetylation
 Lipid / Sterol Synthesis
 Ⓣ Transcription
 * Hexokinase * PFK * LDH
 Ⓣ GLYCOLYSIS

immün metabolik polarizasyon...

Epigenetik modifikasyonlar

H3K27ac
H3K4me3

ChIP + sekanslama ile:

- CMP enzimlerini kodlayan genler
  - Sitokin genleri
- promotorları +++

...geri dönüşümsüz!

***sadece bağışıklık sistemine sahip olmak
bile çok pahalı bir süreç...***

YETERSİZ
YANIT

UYGUN
YANIT

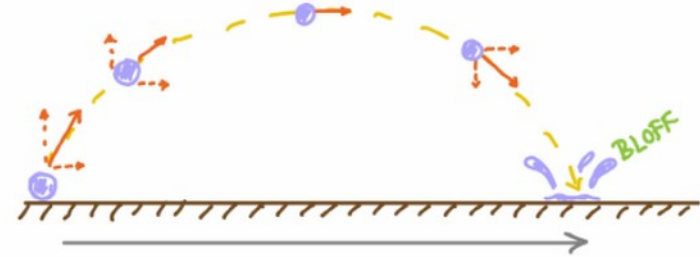
PARALİZ

OTOİMMÜNİTE

Uygunsuz yanıt maliyetleri daha da yükseltir...

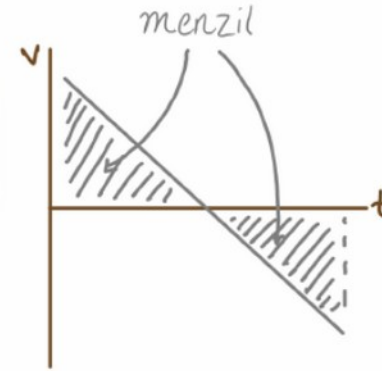
elimizde sihirli bir denklem yok!

Derelerin sırtında yükselerek:

disbiyoz

biyobelirteç

Sistemi dilediğiniz kadar karmaşıklaştırabilirsiniz!

Ör: Rüzgar ve hava sürtünmesi...
Yine de modelleyebilirsiniz

...ne yapar?

oysa ki, hücreler bazen öyle,
bazen böyle...

- - **stokastisite** - -

Tam da Schrödinger'in şüphelendiği gibi:

[düzenin ürettiği]_n düzen

n=?

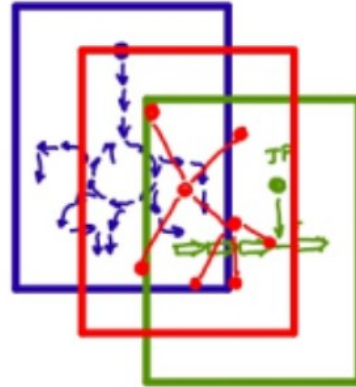
Metabolik
Yolaklar

Protein-Protein
Etkileşimleri

Gen
Regülasyonu

Parçaları birleştirip büyük
resmi oluşturduğumuzda...

...ama NASIL?

Sistem olarak düşünme

Görelî olarak basit bileşenlerin karmaşık bir ağı ile ilişkilendiğı

Kontrol merkezi olmayan

Bileşenlerinin ayrı ayrı fonksiyon ve davranışlarından çok, bu bileşenlerin bir araya geldiklerinde ortaya koydukları “emergent” davranışı olan

Süreçlerin regülasyonunda yer alan geri besleme mekanizmalarının çoğunlukla doğrusal matematiksel modellere uymaması (Mitchell 2006)

İlk bakışta sürece katkısı olmayan, ancak değışen koşullara adaptasyon yeteneğı ve gürbüzlük sağlayan ek bileşenlerin varlığı (Kitano 2002)

Temel bileşenlerin biraraya gelerek oluşturdukları modüllerin birbiri ile iletişim halinde bulunması (Weng, Bhalla, and Iyengar 1999).

Açık sistemler olmaları nedeni ile termodinamik dengenin söz konusu olmaması (Regenmortel 2004)

▼ Projects

- ... 18,024
- Human Microbiome Project (HMP) 13,572

▼ Body Site

- feces 5,904
- buccal mucosa 4,292
- vagina 3,990
- rectum 2,813
- blood cell 2,615

[43 More...](#)

▼ Studies

- MOMS-PI 11,001
- HHS 9,727
- T2D 4,648
- IBDMDB 2,375
- 16S-VM-BV 998

[13 More...](#)

▼ Gender

- female 21,744
- male 9,129
- unknown 723

FILES

133,318

SAMPLES

31,596

FILE SIZE

42.73 TB

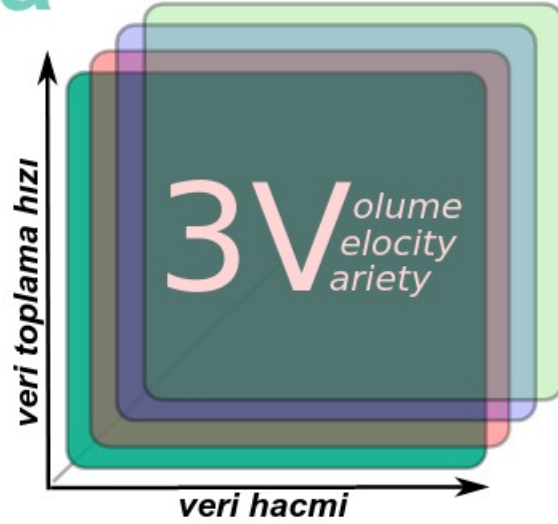

bio

çoğunlukla sekans verisi:
ham okumalar,
redüksiyonu yapılmış tablolar...

big
data

redüksiyonu yapılmış tablolar...

veri
çeşitliliği

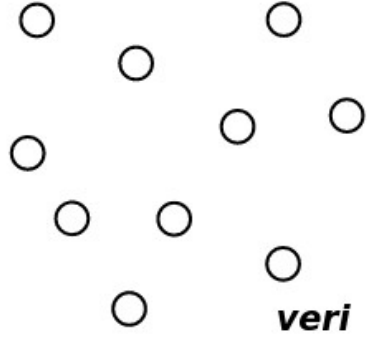
bilgiyi
saymaya
nereden
başlarsınız?

biyoloji ve tıbbın
matematik hali

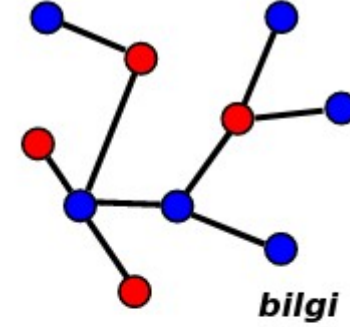
$2 + 2 = ?$ sorunsalı...

biyoloji ve tıbbın *matematik* hali

$2 + 2 = ?$ sorunsalı...

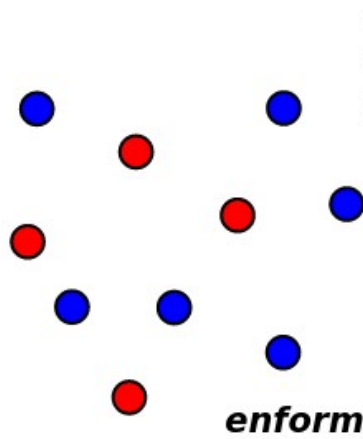

ham veriler,
yığınlar halinde...

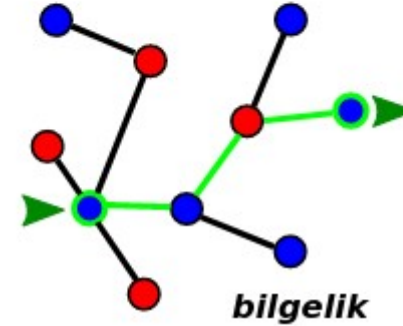
NASIL?

Enformasyonun örüntüsü...

verimize
bazı etiketler
yapıştırabiliyorsak:

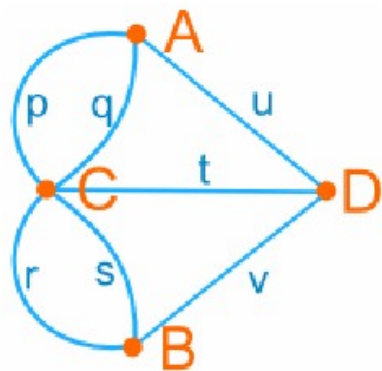
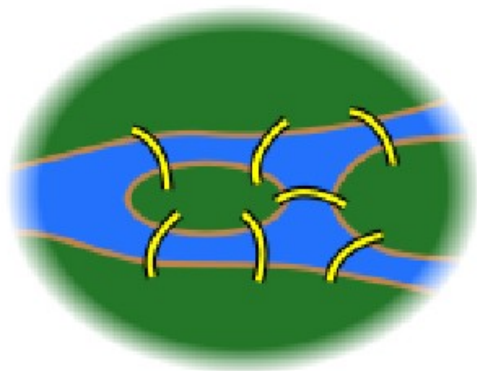
ne?
nerede?
ne zaman?

NEDEN?

topoloji

Graf teorisi

$$G = (V, E)$$

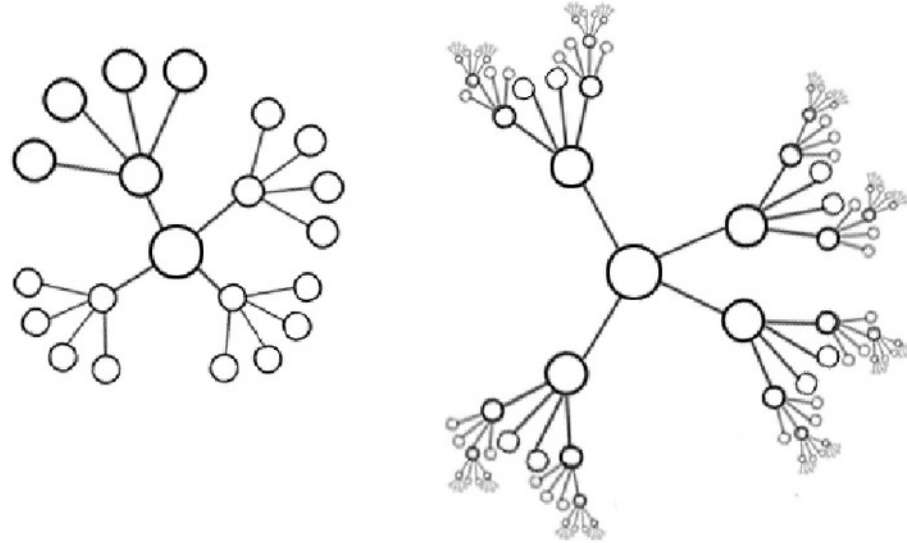
$$V = \{A, B, C, D\}$$

$$E = \{p, q, r, s, t, u, v\}$$

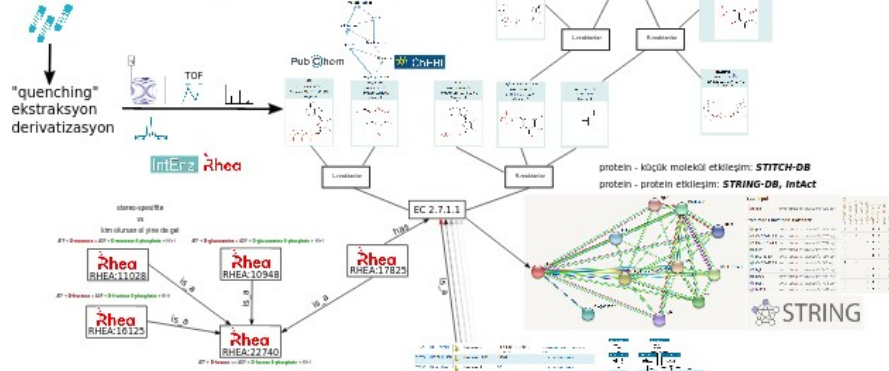

Graf teorisi biyolojik problemlerin
çözümünde nasıl kullanılabilir?

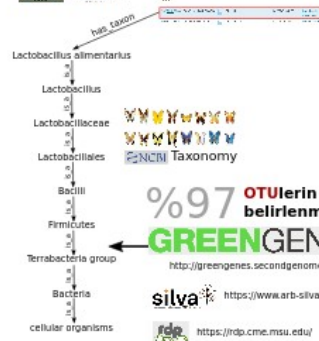
Biyolojik sistemler ölçeksiz
grafler olarak ifade edilebilir.

metabolom

Ortolog genler (proteinler)

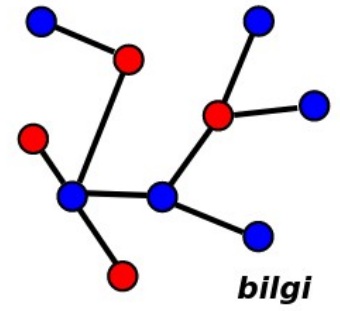

%97 OTUlerin belirlenmesi
GREENGENES
<http://greengenes.secongenome.com/>

silva <https://www.arb-silva.de/>

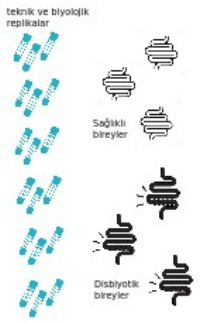
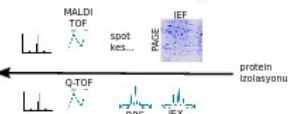
rdc <https://rdp.cme.msu.edu/>

unite <https://unite.ut.ee/>

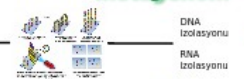

"Nasıl?" sorusunun yanıtı:
BİLGİ GRAFI
"knowledge graph"

meta-proteom

metagenom

metatranskriptom

yönlendirilmiş sekanslama

"marker" genler

$G = (V, E)$
V = {A, B, C, D}
E = {p, q, r, s, t, u, v}

17 teorik biyolojik problemlerin simülde nasıl kullanılabilir?